

CYNGOR SIR CEREDIGION

<u>Adroddiad i'r:</u>	Pwyllgor Moeseg a Safonau
<u>Dyddiad y cyfarfod:</u>	15 Tachwedd 2023
<u>Teitl:</u>	Adolygu templed asesiad cydymffurfio arweinwyr y grwpiau gwleidyddol
<u>Pwrpas yr adroddiad:</u>	Sicrhau bod templed asesiad cydymffurfio arweinwyr y grwpiau gwleidyddol yn gyfredol.

Cefndir

Yng nghyfarfod y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 5 Mehefin 2023, ystyriwyd Asesiad Cydymffurfio cyntaf Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol. Roedd Arweinwyr y Grwpiau wedi cwblhau eu hadroddiadau erbyn 20 Ebrill 2023. Ar 15 Mai 2023, cynhaliwyd gweithdy gyda phob un o arweinwyr y grwpiau yn unigol:

- Y Cyngorydd Bryan Davies (Plaid Cymru)
- Y Cyngorydd Elizabeth Evans (Y Democratiaid Rhyddfrydol)
- Y Cyngorydd Gareth Lloyd (Y Grŵp Annibynnol)

Bu i'r Pwyllgor asesu i ba raddau yr oedd arweinwyr y grwpiau gwleidyddol wedi:

1. cymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp
2. cydweithredu â'r Pwyllgor wrth arfer swyddogaethau'r Pwyllgor
3. nodi unrhyw anghenion o ran hyfforddiant.

Y sefyllfa bresennol

Bu newid yn y canllawiau statudol ac anstatudol sydd wedi'u cydgrynhoi ar gyfer prif gynghorau yng Nghymru. Gallwch weld y newid yn Rhan 2, Adran 6.0, paragraff 6.4 o'r canllawiau.

Mae'r canllawiau wedi'u newid i nodi y dylai'r pwyllgorau safonau (yn hytrach na chadeiryddion y pwyllgorau safonau) gwrdd ag arweinwyr grwpiau ar ddechrau pob blwyddyn gyngor i gytuno ar nifer o faterion.

Mae'r canllawiau diwygiedig wedi'u cyhoeddi ar y gwefannau canlynol:

[Canllawiau statudol ac anstatudol ar ddemocratiaeth o fewn prif gynghorau | LLYW.CYMRU](#)

Hefyd, mae'r canllawiau wedi'u rhannu â chi fel rhan o eitem arall sydd ar yr agenda heddiw.

Mae templed yr asesiad cydymffurfio wedi'i adolygu a'i ddiwygio yn wyneb y canllawiau terfynol. Gallwch weld y newidiadau hyn yn y ddogfen honno.

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

A gwblhawyd Asesiad Effaith Integredig? Os naddo, nodwch pam

Naddo

Crynodeb o'r Asesiad Effaith Integredig:

Hirdymor: Ddim yn berthnasol

Cydweithio: Ddim yn berthnasol

Cynnwys: Ddim yn berthnasol

Atal: Ddim yn berthnasol

Integreiddio: Ddim yn berthnasol

Argymhelliad:

Adolygu'r newidiadau a wnaed i dempled asesiad cydymffurfio arweinwyr y grwpiau gwleidyddol a chytuno arnynt.

Enw Cyswllt: Lisa Evans

Swydd: Swyddog Craffu a Safonau

Dyddiad yr adroddiad: 18/10/23

Cyngor Sir Ceredigion

Pwyllgor Moeseg a Safonau

Dyletswydd Arweinwyr Grwpiau o ran Adrodd

1. Mae Arweinwyr Grwpiau yn destun dwy ddyletswydd statudol newydd:
 - i. Cymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau o'r grŵp
 - ii. Cydweithredu â'r Pwyllgor Safonau wrth arfer swyddogaethau'r pwyllgor safonau.

Formatted: Underline, Font color: Dark Red

Formatted: Font color: Dark Red

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021: Adran 62

2. O dan gôd ymddygiad y Cyngorwyr, gellid ystyried bod arweinwyr grwpiau sy'n methu â chyflawni'r dyletswyddau yn dwyn anfri ar eu swydd; Nid yw'r ddyletswydd yn gwneud arweinwyr grwpiau yn atebol am ymddygiad eu haelodau.
3. Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau o dan ddyletswydd i:
 - a) fonitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau gwleidyddol y cyngor gyda'u dyletswyddau, a hefyd
 - b) cyngori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021: Adran 63

4. Hefyd mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau o dan ddyletswydd i baratoi adroddiad blynyddol sydd:
 - a) yn gorfod cynnwys asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr y grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau, a
 - b) gall yr adroddiad gynnwys argymhellion neu sylwadau am hyd a lled y gydymffurfiaeth â'r dyletswyddau newydd hyn.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021: Adran 63

5. Mae'r canllawiau ~~drafft~~ a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ar y dyletswyddau newydd yn awgrymu'r camau y gellid eu cymryd gan Arweinwyr Grwpiau i gyflawni'r rhwymedigaethau hyn;
Nid yw "camau rhesymol" a "safonau da" wedi cael eu diffinio hyd yma. Mae paragraff 4.24 o'r Canllawiau yn nodi'r canlynol:

Mae'r camau rhesymol y gall Arweinydd y Grŵp eu cymryd yn cynnwys:

- dangos ymrwymiad personol i gyfleoedd datblygu neu hyfforddiant perthnasol ynghylch cydraddoldeb a safonau, gan gynnwys y Cod Ymddygiad, a mynychu a chyfranogi mewn cyfleoedd o'r fath;
- mynd ati'n weithredol i annog aelodau'r grŵp i fynychu cyfleoedd datblygu neu hyfforddiant perthnasol ynghylch cydraddoldeb a safonau, gan gynnwys mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad;
- sicrhau bod enwebeion i bwyllgor wedi derbyn yr hyfforddiant a argymhellir ar gyfer cyfranogi yn y pwyllgor hwnnw;
- gosod esiampl o ran moesgarwch a pharch o fewn cyfathrebiadau a phwyllgorau'r grŵp ac mewn pwyllgorau cyngor ffurfiol;
- cefnogi gweithdrefnau datrys anffurfiol yn y cyngor; a gweithio gyda'r pwyllgor safonau a'r swyddogion monitro i ddod i ddatrysiaid yn lleol;
- annog diwylliant o fewn y grŵp sy'n cefnogi safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb;
- mynychu cyfarfod o Bwyllgor Safonau'r Cyngor os gofynnir iddo wneud hynny er mwyn cyfranogi mewn trafodaethau sy'n ymwneud â'r Cod Ymddygiad
- bwrw ymlaen â gwaith i weithredu unrhyw argymhellion gan y Pwyllgor Safonau ynghylch gwella safonau;
- gweithio gyda'r Pwyllgor Safonau i fynd ati'n rhagweithiol i adnabod patrymau ymddwyn amhriodol, eu hystyried, a mynd i'r afael â hwy;
- cydweithio ag arweinwyr grwpiau eraill, o fewn rheswm, i gefnogi gyda'i gilydd safonau ymddygiad uchel o fewn y cyngor, a phan fo unrhyw faterion a nodir yn cynnwys mwy nag un grŵp gwleidyddol.

6. Rhaid i arweinwyr grwpiau a Phwyllgorau Safonau ystyried Canllawiau Llywodraeth ~~Cymru~~ Cymru (2023);

6. Canllawiau Statudol ac Anstatudol ar gyfer Prif Gyngorau yng Nghymru – darpariaethau ategol yn Neddf Llywodraeth Leol 2000, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

7. Mae Arweinwyr Grwpiau eisoes yn cymryd camau i atal materion rhag dwysáu a rhoi stop ar broblemau yn gynnwys. Mae'r rhain yn anffurfiol ac yn gyfrinachol ac felly ni ddylid eu hadrodd yn gyhoeddus nac i unigolion;

8. Mae'r templed isod yn seiliedig ar enghreifftiau yng Nghanllawiau Llywodraeth Cymru i atgoffa arweinwyr grwpiau am y materion sydd i'w cynnwys yn eu hadroddiadau;

9. Er mwyn i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau gadw'n annibynnol ar faterion gweithredol, bydd yn gofyn i Arweinwyr Grwpiau adrodd unwaith y flwyddyn.

Formatted: Font:

Formatted: Normal, Indent: Left: 0.63 cm, No bullets or numbering

Formatted: Font: (Default) Arial, 12 pt

Bydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cwrdd ag arweinwyr grwpiau ar ddechrau pob blwyddyn gyngor i gytuno ar nifer o faterion,

Formatted: Font:

Mae paragraff 4.36 o'r Canllawiau yn nodi'r canlynol:
Ar ddechrau pob blwyddyn gyngor, dylai arweinwyr grwpiau gwleidyddol gwrdd â'r Pwyllgor Safonau i gytuno ar yr hyn a ganlyn:

- Sut y bydd arweinwyr grwpiau a'r Pwyllgor Safonau yn cydweithio i sicrhau safonau ymddygiad priodol;
- Amllder y cyfarfodydd rhwng arweinwyr grwpiau a'r Pwyllgor Safonau drwy gydol y flwyddyn;
- Y trothwy y bydd y Pwyllgor Safonau yn ei ddefnyddio i ganfod a yw'n fodlon bod arweinwyr grwpiau gwleidyddol wedi cydymffurfio â dyletswyddau Deddf 2021;
- Y mecanwaith i arweinwyr grwpiau gwleidyddol ddarparu adroddiadau i'r Pwyllgor Safonau am y camau y maent wedi'u cymryd i gydymffurfio â'r dyletswyddau yn Neddf 2021.

Formatted: Indent: First line: 1.27 cm

9-

Formatted: Font: (Default) Arial, 12 pt

Formatted: Normal, No bullets or numbering

10. Hefyd, bByddai'n syniad i Gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau gwrdd ag arweinwyr y grwpiau o dro i dro i gadw golwg ar ymddygiad yn gyffredinol. Hefyd gall y Cadeirydd ofyn am farn y Swyddog Monitro.
11. Os oes materion eraill o bwys yn codi yn ystod y flwyddyn, neu faterion a allai gael eu codi gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau, megis cael sicrwydd gan Arweinwyr Grwpiau, mae modd rhoi gwybod i'r Swyddog Monitro am y rhain a bydd hi/ef yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau;
12. Bydd Arweinwyr y Grwpiau yn paratoi eu hadroddiad ar gyfer y cyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau cyntaf a fydd ar gael ar ôl 1 Ebrill bob blwyddyn;
13. Ni fydd yr adroddiad yn sôn am achosion penodol a bydd yn cyfeirio at y math o gamau a gymerwyd;
14. Bydd y Pwyllgor wedyn yn cwrdd ag arweinydd pob grŵp yn anffurfiol i gnoi cil dros eu hadroddiad. Hefyd gall y Pwyllgor ofyn am farn y Swyddog Monitro.
15. Gall y Pwyllgor roi adborth anffurfiol i arweinwyr grwpiau

16. Bydd adroddiad blynyddol Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cynnwys:
- a) crynodeb byr o'r camau a gymerwyd gan arweinwyr grwpiau i gyflawni'r ddyletswydd,
 - b) ei farn ynghylch a wnaed digon,
 - c) unrhyw argymhellion ynglŷn â'r hyn y gall arweinwyr grwpiau ei wneud i gyflawni eu dyletswyddau,
 - d) unrhyw argymhellion ynglŷn â'r hyn y gellir ei wneud i gadw tystiolaeth o gamau arweinwyr grwpiau,
 - e) unrhyw argymhellion o ran yr hyn y gellir ei wneud i wella'r drefn o adrodd,
 - f) pa hyfforddiant ychwanegol sydd ei angen, os oes yna o gwbl,
 - g) unrhyw ddarnau o waith a allai gael eu gwneud yn y dyfodol, ac ati.
17. Cyflwynir adroddiad blynyddol Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau i'r Cyngor yn y cyfarfod nesaf fydd ar gael ar ôl i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau roi ystyriaeth iddo.

Hyrwyddo Cydymffurfiaeth â'r Côd Ymddygiad

I'w lenwi gan y Swyddog Monitro

Adroddiad gan:			
Grŵp Gwleidyddol:			
Nifer yr Aelodau:		Nifer sydd wedi cael hyfforddiant ar y Côd:	X (Y%)
Ar gyfer y cyfnod:			

Nifer, Ffynhonnell a Lefel y Cwynion

	Anffurfiol	Datrys yn lleol		Ombwdsmon/ Panel Dyfarnu Cymru
Cyhoedd				
Swyddogion				
Cynghorwyr				

Camau a gymerwyd i Hyrwyddo Cydymffurfiaeth (i'w lenwi gan Arweinydd y Grŵp)

[Gweler paragraffau 4.24 a 4.36 o'r Canllawiau uchod](#)

Cofiwch gynnwys materion megis y canlynol:

- dangos ymrwymiad personol i gyfleoedd datblygu neu hyfforddiant perthnasol ynghylch cydraddoldeb a safonau, [gan gynnwys y cod ymddygiad](#) a mynychu cyfleoedd o'r fath;
- [mynd ati'n weithredol i](#) annog aelodau'r grŵp i fynychu cyfleoedd datblygu neu hyfforddiant perthnasol ynghylch cydraddoldeb a safonau [gan gynnwys mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad](#);
- sicrhau bod enwebeion i bwyllgor wedi derbyn yr hyfforddiant a argymhellir ar gyfer [cyfranogi yn y](#) pwyllgor hwnnw;
- gosod esiampl;
- defnyddio eu dylanwad i hybu diwylliant cadarnhaol;

- hybu gosod esiampl o ran moesgarwch a pharch o fewn cyfathrebiadau a phwyllgorau'r Grŵp ac ym mhwyllgorau ffurfiol y Cyngor;
- mynd i'r afael â materion cyn gynted ag y byddant yn codi;
- hybu cefnogi gweithdrefnau datrys anffurfiol yn y Cyngor, a gweithio gyda'r Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Swyddog Monitro i ddod i ddatrasiad yn lleol;
- hybu annog diwylliant o fewn y Grŵp sy'n cefnogi safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb;
- mynychu cyfarfod o Bwyllgor Moeseg a Safonau'r Cyngor os gofynnir iddynt wneud hynny er mwyn trafod cyfranogi mewn trafodaethau am fm materion yn ymwneud â'r Côd Ymddygiad;
- mynychu cyfarfodydd o bryd i'w gilydd gyda'r Swyddog Monitro ac arweinwyr grwpiau eraill;
- mynychu cyfarfodydd rhwng y Swyddog Monitro ac aelodau'r grŵp parthed y Côd Ymddygiad, yn ôl yr angen

- bwrw ymlaen â gwaith i weithredu unrhyw argymhellion gan y Pwyllgor Safonau ynghylch gwella safonau;
- cydweithio ag arweinwyr grŵp eraill, o fewn rheswm, i gefnogi gyda'i gilydd safonau ymddygiad uchel o fewn y Cyngor, a phan fo unrhyw faterion a nodir yn cynnwys mwy nag un grŵp gwleidyddol.
- Gweithio'n adeiladol gyda'r Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Swyddog Monitro i nodi'r gofynion hyfforddi ar eu cyfer nhw eu hunain ac aelodau eu grŵp.
- gweithio gyda'r Pwyllgor Safonau i fynd ati'n rhagweithiol i adnabod patrymau ymddwyn amhriodol, eu hystyried a mynd i'r afael â hwy.

Formatted: Font: Font color: Background 1

